

Büyük Ebeveyn-Torun İlişki Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Betül Kübra ŞAHİN-YONCA¹ , Fatma TEZEL ŞAHİN²

Öz: Bu çalışmanın amacı, okul öncesi yaş grubunda torunları olan büyük ebeveynlere yönelik Büyük Ebeveyn-Torun İlişki Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin yapılmasıdır. Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) için 321 ve Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) için 530 katılımcı olmak üzere toplam 851 kişilik bir örneklem üzerinden ölçeğin yapı geçerliliği test edilmiştir. Yapılan AFA sonucunda ölçeğin 30 maddelik ve beş alt boyuttan oluştuğu belirlenmiştir. Bu beş faktörün toplam varyansın %70,236'sını açıkladığı tespit edilmiştir. AFA ile belirlenen bu beş faktörlü yapı DFA ile doğrulanmıştır. Büyük Ebeveyn-Torun İlişki Ölçeğinin genel toplamında ölçeğin Cronbach Alpha kat sayısı 0,944 düzeyinde olup oldukça yüksektir. Duygu alt boyutunda (.919), ebeveynle iş birliği alt boyutunda (.918) ve iletişim alt boyutunda (.915) da Cronbach Alpha katsayısının çok yüksek olduğu, Etkinlik alt boyutunda (.870) ve ilgilenme alt boyutunda (.767) ise Cronbach Alpha katsayısının yüksek olduğu belirlenmiştir. Ölçekteki tüm maddelere ait madde-toplam korelasyon katsayılarının 0.47 ile 0.73 aralığında olduğu tespit edilmiştir. Alt ve üst %27'lik grupların karşılaştırılması sonucunda hem ölçekteki bütün maddelerin hem de tüm alt boyutların ve ölçek genel toplamının puan ortalamaları arasındaki farkların $p < .01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgular, Büyük Ebeveyn-Torun İlişki Ölçeğinin büyük ebeveyn torun ilişkisinin belirlenmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Büyük ebeveyn, torun, ilişki, geçerlik, güvenilirlik.

Validity and Reliability Study of the Grandparent-Grandchild Relationship Scale

Abstract: The aim of this study is to conduct validity and reliability analyses of the Grandparent-Grandchild Relationship Scale (GGR) for grandparents with grandchildren in the preschool age group. The structural validity of the scale was tested on a sample of 851 participants, including 321 for Exploratory Factor Analysis (EFA) and 530 for Confirmatory Factor Analysis (CFA). The EFA revealed that the scale consists of 30 items and five sub-dimensions. These five factors explained 70.236% of the total variance. This five-factor structure, identified by EFA, was confirmed by CFA. The Cronbach's Alpha coefficient for the overall Grandparent-Grandchild Relationship Scale is 0.944, which is quite high. It was determined that the Cronbach's alpha coefficient was very high in the emotion subscale (.919), the cooperation with parents subscale (.918), and the communication subscale (.915), while it was high in the activity subscale (.870) and the caring subscale (.767). The item-total correlation coefficients for all items in the scale were found to be in the range of 0.47 to 0.73. As a result of comparing the lower and upper 27% groups, it was determined that the differences between the mean scores of all items in the scale, all subscales, and the

Geliş tarihi/Received: 17.12.2025

Kabul Tarihi/Accepted: 13.03.2026

Makale Türü: **Araştırma Makalesi**

¹ Öğr. Gör., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, kbsahin@gmail.com, 0000-0002-1495-2227

² Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Okul Öncesi Eğitimi ABD, ftezel68@gmail.com, 0000-0003-2098-2411

Atf için /To cite: Şahin-Yonca, B. K., & Tezel Şahin, F. (2026). Büyük ebeveyn-torun ilişki ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 230-252. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.1844112>

overall total of the scale were statistically significant at the $p < .01$ level. These findings suggest that the Grandparent-Grandchild Relationship Scale is a valid and reliable measurement tool that can be used to determine the grandparent-grandchild relationship.

Keywords: Grandparent, grandchild, relationship, validity, reliability.

Giriş

Aile kavramı, eski dönemlerden günümüze farklı kültürlerde çeşitli biçimlerde tanımlanmıştır. Stephens (1963) aileyi, evlilik sözleşmesinin ebeveynlerin haklarını, sorumluluklarını ve karşılıklı ekonomik yükümlülüklerini tanımladığı; ebeveynler ve çocukların ortak yaşam alanlarını paylaştığı bir sosyal düzen olarak açıklamaktadır. Moore ve Asay'a (2007) göre ise aile; evlilik, kan bağı veya evlat edinme yoluyla bir araya gelen, aynı haneyi paylaşan, karşılıklı sosyal roller çerçevesinde etkileşimde bulunan, ortak bir kültürü oluşturan ve sürdüren bir insan grubudur. Toplumsal bir birim olarak aile kavramı, insanlık tarihi kadar eski olup zaman içerisinde farklı biçimlere bürünerek çeşitli yapısal ve işlevsel dönüşümler geçirmiştir. Günümüzde de önemini koruyan aile; biyolojik, sosyolojik, ekonomik ve politik açılardan çok yönlü tartışmaların merkezinde yer almaktadır. Her ailenin, tıpkı bir birey gibi kendine özgü niteliklere sahip olduğu ve bu nedenle bireysel bir yapı olarak ele alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, tüm ailelerin paylaştığı evrensel bazı özellikler bulunmaktadır (Doğan, 2007). Örneğin, her aile küçük bir sosyal sistem niteliği taşır, kendine özgü kültürel değer ve ilkeleri vardır ve belirli temel işlevleri yerine getirir (Hallaç ve Öz, 2014). Nitekim güçlü aile yapıları demokratik toplumların sağlıklı işleyişi açısından büyük önem taşımakta; aileler, farklı sosyal sistemlere aktif katılımlarıyla toplumsal yapıyı şekillendirerek bireylerin dengeli, sağlıklı ve başarılı yaşamlar sürmesine katkı sağlamaktadır (Berger ve Riojas-Cortez, 2016).

Aile aynı zamanda bireylerin korunma, bakım ve karşılıklı yakınlık buldukları birincil ortamdır. Bu yapı, bir yandan bireyleri dış tehditlere karşı koruyacak kadar içe dönük; diğer yandan toplum içinde etkin biçimde var olmalarını destekleyecek kadar dışa dönüktür (Schmid, 2018). Berger ve Riojas-Cortez'in (2016) belirttiği üzere, çocukların ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için öncelikle ailenin kendi temel gereksinimlerinin karşılanması gerekmektedir. Bunun yanında aile, yalnızca olumlu iletişimin değil, gerektiğinde çatışmaların da yaşandığı bir ortamdır. Aile üyeleri çoğu zaman herhangi bir olumsuz sonuç kaygısı yaşamadan tartışarak uzlaşmayı öğrenir (Cüceloğlu, 2016). Başka bir deyişle, insanlar sosyal varlıklar olarak yaşamayı aile içinde deneyimleyerek geliştirmektedirler (Schmid, 2018). Çocuklar da bu süreçte geniş bir duygu yelpazesini fark etmeyi, ifade etmeyi ve yönetmeyi yine aile içinde öğrenmektedirler (Berger ve Riojas-Cortez, 2016; Bredekamp, 2015; Özpölat, 2010; Sak vd., 2015; Schmid, 2018; Şahin-Bayraktar ve Seven, 2020; Tuncer vd., 2016).

Aile içindeki ilişkilerin bireylerin gelişimindeki temel rolü göz önünde bulundurulduğunda, demografik değişimlere bağlı olarak uzayan kuşaklar arası etkileşimlerin de bu yapının doğal bir uzantısı hâline geldiği görülmektedir. Dünya nüfusu hızla yaşlanmakta olup, 2050 yılına kadar dünya genelinde her altı kişiden birinin 65 yaş ve üzerinde olacağı öngörülmektedir (United Nations, 2019). Bu demografik tablo, toplumda yaşlı nüfusun artmasıyla birlikte büyük ebeveynlerin aile yapısı içinde daha uzun süre yer alacağı anlamına gelmektedir. Bu nedenle, büyük ebeveynler ile torunlar arasında daha uzun süreli ve sürdürülebilir ilişkilerin kurulması olasılığı artmakta; söz konusu uzun süreli etkileşimler her iki kuşağın refahına olumlu katkılar sunmaktadır (Stelle vd., 2010). Düzenli ve nitelikli iletişim, büyükanne, büyükbaba ile torun

arasındaki olumlu ilişkilerin sürdürülmesinde temel belirleyicilerden biri olarak değerlendirilmektedir (Holladay ve Seipke, 2007).

Türkiye'deki aile yapısında son yıllarda gözlemlenen belirgin eğilim, geleneksel geniş aileden çekirdek aile modeline doğru olan yapısal küçülmedir. Bu dönüşüm, aile içindeki rollerin yeniden tanımlanmasını ve özellikle büyük ebeveynlerin geleneksel rollerinin değişime uğramasını beraberinde getirmiştir (Taylan, 2009). Küresel ölçekte artan boşanma oranları, tek ebeveynli ailelerin yaygınlaşması ve diğer ailevi kırılmalar, çocuk bakımının yeniden örgütlenmesini gerektirmiş; bu süreçte büyük ebeveynler çocuk bakımının önemli aktörleri hâline gelmiştir (Dere Turmuş ve Kahya Nizam, 2025). Orta kuşağın boşanma, genç gebelik, ebeveyn kaybı, tutukluluk veya düzensiz partner ilişkileri gibi nedenlerle ihtiyaç duyduğu bakım desteği çoğunlukla büyük ebeveynler tarafından karşılanmakta; ayrıca kadın istihdamının yükselmesi çalışan annelere destek amacıyla torun bakımını daha görünür bir sorumluluk haline getirmektedir (Gökçearslan-Çifci ve Tören, 2019). Sağlık teknolojilerindeki gelişmelere bağlı olarak yaşam süresinin uzaması ise büyük ebeveynlik rollerinin daha uzun yıllar sürdürülmesine zemin hazırlamaktadır. Son kırk yıldaki hızlı değişim, büyük ebeveynlerin torun bakımına artan katılımıyla sonuçlanmış olsa da bakımın niteliği ve kapsamı büyük ebeveynler arasında farklılık göstermektedir (Uğur, 2019). Bu durum, büyük ebeveynlerin çocukların hayatında anneler kadar önemli, hatta birçok durumda daha etkili olabileceği anlamına gelmektedir (Schmid, 2018). Sadece Türkiye'de değil, tüm dünyada büyükbaba ve büyükannelerin torunlarıyla özel ilişkileri vardır (Harwood, 2004; Thiele ve Whelan, 2006) ve bu ilişkiler torunları çeşitli yönlerden olumlu şekilde etkilemektedir (Hayslip vd., 2017). Mevcut araştırmaların çoğunlukla büyükanneler üzerinde yoğunlaşması, büyükbabaların bakım sürecindeki rollerinin yeterince anlaşılmasını sınırlamaktadır. Nitekim büyükannelerin çocuk yetiştirmede uzun süredir destekleyici bir role sahip olmaları (Keller-Schafer, 2013; Schmid, 2018) ve günümüzde torun bakımını üstlenme olasılıklarının büyükbabalara kıyasla daha yüksek olması (Horsfall ve Dempsey, 2011; Uğur, 2019) bu durumu açıklayan temel etkenler arasında görülmektedir.

Türkiye'de büyük ebeveynlerin torun bakımındaki rolü, akademik çalışmaların önemli bir odağını oluşturmaktadır. Bu araştırmalar, geniş aile sisteminde büyük ebeveynlerin çocuk bakımında en güvenilir destek kaynağı olarak görüldüğünü (Vapur, 2006) ve torunlarına yaklaşımlarının kendi çocuklarına yaklaşımlarından farklı olarak daha fazla sevgi ve daha iyi şartlar sağlama isteği üzerine kurulduğunu göstermektedir (Baran vd., 2005). Ancak bu rol, beraberinde bazı zorlukları da getirmektedir. Örneğin, büyük ebeveynleriyle birlikte yaşayan ergenler aile ortamını sağlıklı olarak algılayabilmekte (Gürsoy ve Coşkun, 2004); özellikle okul öncesi dönemde büyükanneleri tarafından bakılan çocuklarda davranışsal problemler daha fazla görülmektedir (Kibar, 2008). Çalışmalar büyük ebeveynlerin çocuk gelişimi ve beslenme alışkanlıkları gibi konularda bilgi ve kural koyma eksikliklerini ortaya koymaktadır (Alabay ve Ersal, 2022; Işık, 2022). Diğer yandan büyük ebeveynler, torunlarıyla duygusal yakınlık kurmanın yanı sıra (Hazer, 2012), ergen torunların beklentilerinde arabuluculuk ve tavsiye (Hazer, 2011; Öztürk ve Hazer, 2016) rolü üstlenerek, ailedeki olası değişimleri dengeleyen, nesiller arası hoşgörü ve hürmet gibi değerler konusunda (Tezcan, 2023) önemli bir rehberlik işlevi göstermektedir. Büyük ebeveyn torun ilişkisini etkileyen etmenleri incelemek üzere pek çok farklı çalışma yapılmış olsa da (Arpacı ve Şahin, 2015; Önel, 2013; Şahin Yonca ve Tezel Şahin 2021), gerçekleştirilen alan yazın taraması sonucunda, büyük ebeveyn ve torun ilişkisini doğrudan ölçmeyi hedefleyen, geçerliği ve güvenilirliği kanıtlanmış özgün bir ölçme aracının eksikliği dikkat çekmektedir.

Yurtdışında yapılan araştırmalarda büyük ebeveyn-torun ilişkisine odaklanmış çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Smith vd., 2009; Weichold, 2009; Westheimer ve Kaplan, 2000; Wiscott ve Kopera, 2000). Bu araştırmalar, büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerinin genellikle yakın, sıcak, şefkatli, cömert ve hoşgörülü olduğunu (Petter, 2009), bu durumun eğitim sorumluluğu baskısı taşımamalarından kaynaklandığını ve torunların da bu ilişkiyi çok önemli gördüklerini ortaya koymaktadır (Höpflinger vd., 2006). Büyük ebeveynlik özellikleri incelendiğinde, torunla etkileşimde geleneksel rollerin sürdüğü görülmektedir. Örneğin büyükbabalar torunlarıyla zaman geçirirken fiziksel aktivitelerle, büyükanneler ise aile hikayeleri gibi dil temelli aktivitelere daha fazla zaman ayırmaktadır (Viguer vd., 2010). Büyük ebeveynler, gelecek kaygılarından arınmış olmanın verdiği rahatlıkla torun bakımını duygusal açıdan değerli bir deneyim olarak görmektedir (Smorti, 2012). Buna karşın, bu sürecin duygusal tatminiyle beraber getirdiği fiziksel ve zihinsel yükler de göz ardı edilmemelidir. Nitekim Tokyo’da yapılan bir araştırma, torunlarına geçici bakım veren büyük ebeveynlerin artan sorumluluk nedeniyle çeşitli sağlık riskleriyle karşılaşabildiğini ortaya koymuş; bu durum, büyük ebeveynlerin desteklenmesine yönelik programlara duyulan ihtiyacı açık biçimde göstermiştir (Jeon ve Park, 2017). Buna karşılık, Almanya’da gerçekleştirilen daha güncel bir çalışma ise büyük ebeveynlerin kendilerini öncelikle bilişsel destek sağlayan bir rol yerine sosyal destek sunan ve referans oluşturan kişiler olarak konumlandıklarını; ayrıca torunların sosyo-duygusal davranışlarının desteklenmesinde bazı durumlarda kreş öğretmenlerinden daha etkili bir rol üstlenebildiklerini ortaya koymaktadır (Barschkett vd., 2021). Alan yazında büyük ebeveynlerle ilgili çalışmalar, Mansson’un (2015) *İdeal Büyük Ebeveynlik Ölçeğini*, Smorti ve diğerlerinin ise (2012) büyük ebeveynlerin torunlarıyla olan ilişkilerine dair görüşlerini değerlendirmek amacıyla bir anket geliştirilmesiyle de desteklenmiştir. Mansson (2015) tarafından geliştirilen ölçek 14 maddeden ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçek genç ve yetişkin kişilere uygulanmaktadır. Ölçekteki yanıtlar, 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 7 (kesinlikle katılıyorum) arasında değişen 7’li likert tipinde puanlanmaktadır. Ölçekte ters kodlu madde yoktur. Ölçeğin puanlaması klasik ölçeklerde olduğu gibi puanların toplanması ile yapılmaktadır. Ölçekten alınan puanların artması, ideal büyükanne/büyükbabalık figürüne yaklaşıldığını gösterir. Smorti ve diğerleri (2012) tarafından uygulanan anket ise 44 maddeden oluşmaktadır ve geçerlilik ve güvenilirliği yapılmamıştır.

Büyük ebeveynlerin bakım desteği sunduğu torunlar üzerinde hem bilişsel hem de sosyo-duygusal alanlarda etkili oldukları bilinmektedir (Barschkett vd., 2021; Del Boca vd., 2018). Büyük ebeveyn torun ile ilgili yukarıda verilen çalışmalara bakıldığında, büyük ebeveynin torununa bakım vermesi, gelişim özelliklerini desteklemesi, büyük ebeveyn torun ilişkisi gibi pek çok farklı konu ele alınırken yurt içinde büyük ebeveynlerin torunları ile olan ilişkilerine yönelik herhangi bir ölçme aracının mevcut olmadığı saptanmıştır. Yurt dışında yapılan çalışmalar incelendiğinde de büyük ebeveyn-torun ilişkisini inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Bu çalışma, Türkçe alan yazında büyük ebeveyn–torun ilişkisinin niteliğini doğrudan ve çok boyutlu biçimde ölçmeye yönelik özgün bir ölçme aracının bulunmamasından kaynaklanan boşluğu gidermek amacıyla büyük ebeveyn–torun ilişkisini değerlendirmeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle, bu çalışmada, okul öncesi yaş grubunda torunları olan büyük ebeveynlere yönelik Büyük Ebeveyn-Torun İlişki Ölçeğinin (BETİÖ) geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada amaç Büyük Ebeveyn-Torun İlişki Ölçeğinin (BETİÖ) geliştirilmesi olduğundan çalışmada ölçek geliştirme süreçleri yöntemsel olarak izlenmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın verileri 2025 yılı Eylül ve Ekim aylarında toplanmıştır. Ölçek geliştirme çalışmalarında, yapı geçerliliğinin sağlanmasına yönelik olarak Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) süreçlerinde farklı katılımcı gruplarından elde edilen verilerin kullanılması önerilmektedir (Henson ve Roberts, 2006). Tabachnick ve Fidell'in (2013) AFA için en az 300 katılımcının yeterli büyüklükte olacağını önermelerinden dolayı çalışmada önce AFA için uygun örnekleme yöntemiyle 321 büyük ebeveyn den veri toplanmıştır. AFA yapıldıktan sonra geriye kalan daha az ölçek maddesiyle yine uygun örnekleme yöntemiyle DFA için 530 büyük ebeveyn den veri toplanmıştır. Diğer bir ifadeyle bu çalışmada AFA ve DFA için toplamda 851 büyük ebeveyn den toplanan veriler kullanılmıştır. Çalışmaya katılan büyük ebeveynlere ait kişisel bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1

AFA ve DFA Çalışma Gruplarına İlişkin Kişisel Bilgiler

	AFA Katılımcıları (n=321)			DFA Katılımcıları(n=530)		
	Gruplar	n	%	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	201	62,6	Kadın	323	60,9
	Erkek	120	37,4	Erkek	207	39,1
Yaş	41-50	36	11,2	41-50	48	9,1
	51-60	113	35,2	51-60	193	36,4
	61-70	142	44,2	61-70	243	45,8
	71 ve üstü	30	9,3	71 ve üstü	46	8,7
Eğitim düzeyi	İlkokul	203	63,2	İlkokul	345	65,1
	Ortaokul	26	8,1	Ortaokul	48	9,1
	Lise	59	18,4	Lise	80	15,1
	Üniversite	33	10,3	Üniversite	57	10,8
Çocuk sayısı	1	6	1,9	1	15	2,8
	2	75	23,4	2	143	27,0
	3	124	38,6	3	178	33,6
	4 ve üzeri	116	36,1	4 ve üzeri	194	36,6
Torun sayısı	1	32	10,0	1	69	13,0
	2	45	14,0	2	84	15,8
	3	61	19,0	3	100	18,9
	4 ve üzeri	183	57,0	4 ve üzeri	277	52,3

Veri Toplama Aracının Geliştirilme Süreci

Çalışma kapsamında Büyük Ebeveyn-Torun İlişki Ölçeği (BETİÖ) için öncelikle alan yazın taraması yapılmıştır. Büyük ebeveyn torun ilişkisiyle ilişkili mevcut araştırmalar ve bu araştırmalarda kullanılan veri toplama araçları incelenmiştir. Ardından büyük ebeveyn-torun ilişkisiyle ilgili beş alt başlık oluşturup, bu beş başlığa uygun maddeler yazılmıştır. Büyük Ebeveyn-Torun İlişki Ölçeğinin geliştirilmesi için 84 maddeden oluşan madde havuzu oluşturulmuş ve uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü için okul öncesi/çocuk gelişimi ve eğitimi ile ölçme ve değerlendirme alanlarında uzman toplam yedi akademisyenin görüşleri alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılan Büyük Ebeveyn-Torun İlişki Ölçeğinin son halini bir Türkçe uzmanı maddeleri dil bilgisi açısından incelemiştir. Son hâli verilen 84 maddelik ölçek, beşli Likert tipi bir yapı doğrultusunda “Kesinlikle Katılıyorum (1), Katılıyorum (2), Kararsızım (3), Katılmıyorum (4) ve Kesinlikle Katılmıyorum (5)” şeklinde derecelendirilerek hazırlanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Son hali verilen Büyük Ebeveyn-Torun İlişki Ölçeği'nin (BETİÖ) geçerlik ve güvenilirlik analizleri için veri toplanmasına başlanmadan önce Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan gerekli izin alınmıştır. İzinler alındıktan sonra Tokat ilindeki okul öncesi eğitim kurumlarına gidilip, okul öncesi eğitim kurumuna çocuğu devam eden ebeveynler çalışma hakkında bilgilendirilmiştir. Ebeveynler aracılığıyla büyük ebeveynlere ulaşılmıştır. Büyük ebeveynlerle yüz yüze yapılan görüşmelerde çalışmanın amacı açıklanmıştır. Çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden büyük ebeveynlere öncelikle onam formu doldurtulmuştur. Çıktısı alınmış ölçekler büyük ebeveynlere verilmiş ve samimiyetle doldurmaları için bir hafta süre verilmiştir. Ölçeklerin büyük ebeveynler tarafından doldurulması, ortalama 20-40 dakika sürmektedir. Bir hafta sonra doldurulmuş ölçekler büyük ebeveynlerden araştırmacılar tarafından tekrar geri toplanmıştır.

Veri Analizi

Büyük ebeveynlerden teslim alınan taslak ölçekler SPSS 26 programına aktarılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğinin değerlendirilmesi amacıyla öncelikle Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) gerçekleştirilmiştir. Açıklayıcı Faktör Analizi kapsamında, çok sayıdaki değişkeni daha az sayıdaki temel yapı altında toplamak ve faktörleri belirlemek amacıyla Temel Bileşenler Analizi kullanılmıştır. Bu çalışmada, orijinal değişkenlerdeki toplam varyansı koruyarak veriyi daha az sayıda doğrusal bileşene dönüştürmeye olanak tanıdığı için temel bileşenler analizi tercih edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Temel bileşenler analizinin bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Örneğin; temel bileşenler analizi, maddelerin altında yatan "gizil bir neden" (faktör) olduğunu varsaymaz. Temel bileşenler analizinin her maddenin hatasız olduğunu varsayar ve toplam varyansın tamamını analize dahil eder. Bu, faktör yüklerinin ve açıklanan varyans oranlarının olduğundan daha yüksek görünmesine neden olur. Bu sınırlılıkların giderilmesi için elde edilen yapı DFA ile sınanmıştır. Büyük Ebeveyn-Torun İlişki Ölçeğinin faktörleri arasında ilişki olduğu düşünüldüğünden eğik döndürme tekniklerinden Oblimin döndürme yöntemi kullanılmıştır (Çokluk vd., 2016). Ölçeğin AFA ile belirlenen yapısının geçerliliği DFA ile test edilmiştir. DFA AMOS programı kullanılarak yapılmış olup, maksimum olabilirlik tekniğinden yararlanılmıştır. Bu teknik, çalışmada kullanılan örneklem büyüklüğünün yeterli olması, ölçümlerin sürekli değişkenlerden oluşması ve verilerin normallik varsayımını karşılaması nedeniyle tercih edilmiştir (Kline, 2011). Ölçek güvenilirliğine ilişkin bulgular, Cronbach Alfa değerlerinin hesaplanmasıyla

elde edilmiştir. Bu analize ek olarak, maddelerin ve alt boyutların toplam puanlarla tutarlılığını görmek amacıyla, toplam puana göre belirlenen alt ve üst %27'lik grupların ortalama puanları arasındaki fark test edilmiştir.

Bulgular

Açımlayıcı Faktör Analizi

Geliştirilen ölçeğe uygulanacak faktör analizinin uygunluğunu belirlemek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterlilik ölçütü ile Bartlett küresellik testi gerçekleştirilmiştir (Awang, 2015). Elde edilen KMO değerinin 0,60 eşliğinin üzerinde olması, örneklem büyüklüğünün faktör yapısını ortaya koymak için yeterli olduğunu göstermektedir. Yapılan analizler, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısının 0,937 olduğunu ortaya koymuştur; bu durum, örneklemin faktörleştirme işlemi için yeterince büyük olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Ayrıca, Bartlett küresellik testi ile ki-kare istatistik değerinin anlamlılığı incelenmiş ve anlamlılık düzeyinin 0,05'ten küçük olduğu tespit edilmiştir ($X^2_{(435)}=8130,229$; $p<,05$) (Awang, 2015; Hair vd., 2014). Bununla birlikte, uç değer (outlier) saptanmadığından, analiz edilecek verinin faktörleştirme için gerekli uygunluğa sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Faktörlerin oluşumu, ölçme aracındaki maddelerin karşılıklı olarak yüksek korelasyon göstermesine dayanmaktadır. Faktörleştirme aşamasında, faktör sayısına karar vermek üzere özdeğer kriteri, açıklanan varyans oranı ve Scree Plot (yamaç birikinti grafiği) gibi ölçütlerden yararlanılmıştır (Hair vd., 2014). Bir faktörün toplam varyansa katkısı özdeğer kavramıyla ifade edilir ve genel kabul gören kurala göre özdeğerin 1'den büyük olması beklenir (Hair vd., 2014). Oblimin döndürme işlemi uygulanan 84 maddelik ölçekte, 5 faktörün özdeğeri 1'den büyük çıkmış olup, yamaç birikinti grafiği (Scree Plot) incelendiğinde de eğimin beşinci faktörden sonra belirgin bir şekilde düzleştiği gözlemlenmiştir.

Eğimin düzleştiği noktadan sonraki faktörlerin toplam varyansa katkısının sınırlı olması ve ilk beş faktörün varyansın %70,236'sını açıklaması dikkate alınarak, ölçeğin beş faktörlü bir yapıda değerlendirilmesi uygun görülmüş ve analizler bu doğrultuda yeniden gerçekleştirilmiştir. Her bir faktörün altında toplanan maddelerin anlamsal bütünlüğü, beşli yapının geçerliğini kuramsal olarak da desteklemektedir. Daha sonra, aynı konulara ait maddelerin aynı faktör altında gruplanıp gruplanmadığını görmek amacıyla maddelerin faktör yük değerleri incelenmiştir. Faktör yük değerlerinin genellikle 0,30'dan büyük olması kabul edilebilir bir alt sınır olarak görülmektedir. Ancak, bir maddenin birden fazla faktöre yüksek yük vermesi durumunda, yük değerleri arasındaki farkın 0,10'dan fazla olması koşuluyla, madde en yüksek yükü verdiği faktörün bir bileşeni olarak değerlendirilmelidir (Hair vd., 2014). AFA'nın ilk uygulamasının ardından, 54 madde faktörler arası yük farkının 0,10'dan küçük olması nedeniyle ölçekten çıkarılma kararı alınmıştır. Analizler sonucunda 54 maddenin ölçek formundan çıkarılması, ölçeğin kuramsal kapsamını daraltmamış, aksine ölçülen yapının kavramsal netliğini (conceptual clarity) artırmıştır. Elenen maddelerin içerik analizi yapıldığında, bu maddelerin ölçekte kalan maddelerle yüksek düzeyde anlamsal benzerlik taşıyan (tekrarlayan ifadeler) veya ölçülen özelliğin temel bileşenlerinden ziyade yan unsurlarına odaklanan ifadeler olduğu görülmüştür. Geriye kalan 30 madde ile analizler tekrar edilmiş; sonuç olarak elde edilen ilk beş faktöre ait özdeğer ve toplam varyans değerleri Tablo 2'de sunulmuş, yamaç-birikinti grafiği ise Şekil 1'de gösterilmiştir.

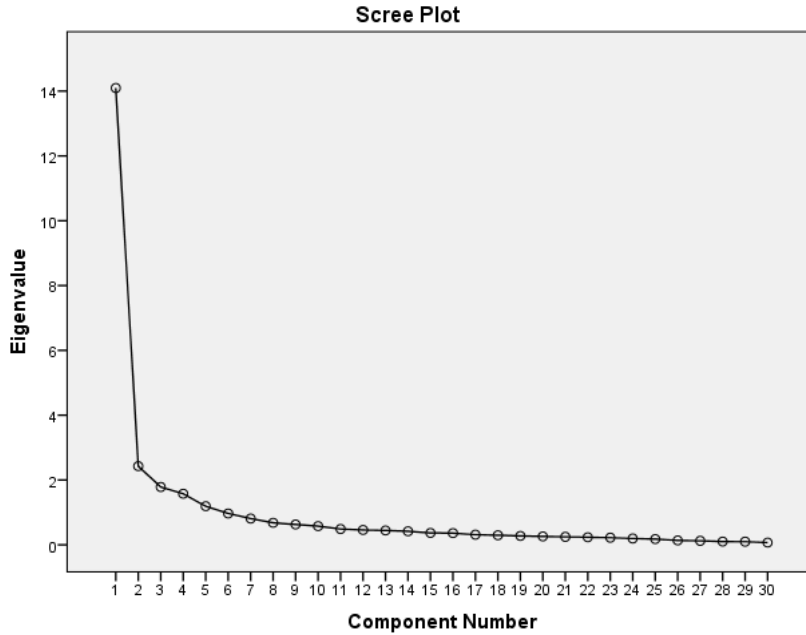
Tablo 2

Ölçek Toplam Varyans Değerleri

Faktör	Özdeğer	Varyans Yüzdesi	Birikimli Varyans Yüzdesi
1	14,094	46,981	46,981
2	2,427	8,090	55,071
3	1,784	5,947	61,018
4	1,575	5,250	66,268
5	1,190	3,968	70,236

Şekil 1

Yamaç-birikinti Grafiği

Tablo 2 incelendiğinde, beş faktörün özdeğerlerinin 1'in üzerinde olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, yamaç-birikinti grafiği ile yapılan görsel değerlendirme, beşinci faktörden sonra eğimin belirgin bir şekilde düzleştiğini göstermiştir. Eğimin belirgin biçimde düzleştiği noktadan sonraki faktörlerin varyansa katkısının düşük olması ve ilk beş faktörün toplam varyansın %70,236'sını açıklaması dikkate alınarak, ölçeğin beş faktörlü bir yapıda oluşturulmasına karar verilmiştir. AFA sonucunda elde edilen döndürülmüş faktör yük değerleri ise Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

Verilere Ait Döndürülmüş Faktör Yük Değerleri

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5
A5	,609				
A8	,848				
A9	,865				
A10	,788				
A12	,767				
A13	,829				
A14	,647				
A18	,380				
C48		,835			
C49		,885			
C50		,594			
C53		,685			
C54		,812			
E78			-,685		
E80			-,645		
E81			-,707		
E82			-,839		
E83			-,792		
E84			-,729		
B25				-,661	
B26				-,669	
B27				-,691	
B28				-,786	
B29				-,848	
B30				-,807	
B31				-,780	
B32				-,656	
D63					,740
D64					,647
D66					,764
Özdeğer	14,094	2,427	1,784	1,575	1,190
Açıkladığı Varyans	46,981	8,090	5,947	5,250	3,968
Açıklanan Toplam Varyans	46,981	55,071	61,018	66,268	70,236

Tablo 3 analiz edildiğinde, Faktör 1'in sekiz maddeden oluştuğu, varyansın %46,98'ini açıkladığı ve faktör yük değerlerinin ,865 ile ,380 aralığında değiştiği belirlenmiştir. Faktör 2'nin, beş maddeden oluştuğu, açıklanan varyans oranının %8,09 olduğu ve faktör yük değerlerinin ,885 ile ,594 aralığında bulunduğu saptanmıştır. Üçüncü alt boyutun (Faktör 3), altı maddeden meydana geldiği, açıklanan varyans katkısının %5,94 olduğu ve faktör yük değerlerinin -,839 ile -,645 aralığında değişim gösterdiği tespit edilmiştir. Dördüncü faktörün, sekiz maddeden oluştuğu, açıklanan varyans katkısının %5,25 düzeyinde olduğu ve faktör yük değerlerinin -,848 ile -,656

aralığında bulunduğu belirlenmiştir. Beşinci alt boyutun (Faktör 5), üç maddeden oluştuğu, açıklanan varyans oranının %3,96 olduğu ve faktör yük değerlerinin ,764 ile ,647 aralığında yer aldığı saptanmıştır. Söz konusu beş faktörlü yapı, toplam varyansın %70,236'sını açıklamaktadır. Analiz sonucunda elde edilen faktör yük değerlerinin en düşüğü ,380, en yükseği ise ,885 olarak saptanmıştır. Ölçekte nihai olarak kalmasına karar verilen maddelerin içeriklerine göre oluşturdukları faktörlere verilen adlar, Tablo 4'te listelenmiştir.

Tablo 4*Ölçek Faktörlerinin İçerdikleri Maddeler*

Faktör No	Faktör Adı	Maddeler
1	Duygu	A5, A8, A9, A10, A12, A13, A14, A18
2	Etkinlik	C48, C49, C50, C53, C54
3	Ebeveynle İş birliği	E78, E80, E81, E82, E83, E84
4	İletişim	B25, B26, B27, B28, B29, B30, B31, B32
5	İlgilenme	D63, D64, D66

AFA sonucu elde edilen 30 madde ve beş faktörden oluşan yapının geçerliğini test etmek amacıyla, DFA uygulanmıştır. DFA'nın temel işlevi, AFA'dan elde edilen kuramsal faktör yapısının doğrulanmasını sağlamaktır (Özdamar, 2016). AMOS yazılımı kullanılarak kurgulanan ölçüm modelinde, ölçek maddeleri (sorular), gözlenen değişkenler olarak; faktörler ise bu gözlenen değişkenleri açıklayan gizil yapılar olarak kavramsallaştırılmıştır (Şekil 2) (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Modelin yeterliliğini kesinleştirmek için uyum indekslerinin incelenmesi önerildiği için, Şekil 2'de gösterilen yapının uyum değerleri detaylı olarak analiz edilmiştir. Başlangıçta iyi bir uyum sergilemesine rağmen, daha güçlü bir model uyumu elde etmek amacıyla bazı maddelerin (a8-a9, a9-a14, b25-b26, e78-e81, e83-e84) hata kovaryansları ilişkilendirilerek modifikasyon yapılmıştır. Modelin uyum indekslerini iyileştirmek amacıyla yapılan modifikasyon işlemlerinde, yalnızca aynı faktör altında yer alan ve kuramsal olarak birbirini doğrudan destekleyen maddeler arasındaki hata kovaryansları serbest bırakılmıştır. DFA sonucu elde edilen bu nihai uyum indeks değerleri Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5*Doğrulamalı Faktör Analizi Sonucu Elde Edilen Uyum Değerleri*

Uyum indeksi	Mükemmel uyum	Kabul edilebilir	Elde edilen değer	Sonuç
χ^2 / df	$\leq 2,5$	≤ 5	3,34	“Kabul edilebilir”
GFI	$\geq ,95$	$\geq ,90$,86	“Kabul edilebilir sınırında”
RMSEA	$\leq ,05$	$\leq ,08$,06	“Kabul edilebilir”
IFI	$\geq ,95$	$\geq ,90$,92	“Kabul edilebilir”
NFI	$\geq ,95$	$\geq ,90$,89	“Kabul edilebilir sınırında”
TLI	$\geq ,95$	$\geq ,90$,91	“Kabul edilebilir”
SRMR	$\leq ,05$	$\leq ,10$,05	“Mükemmel”

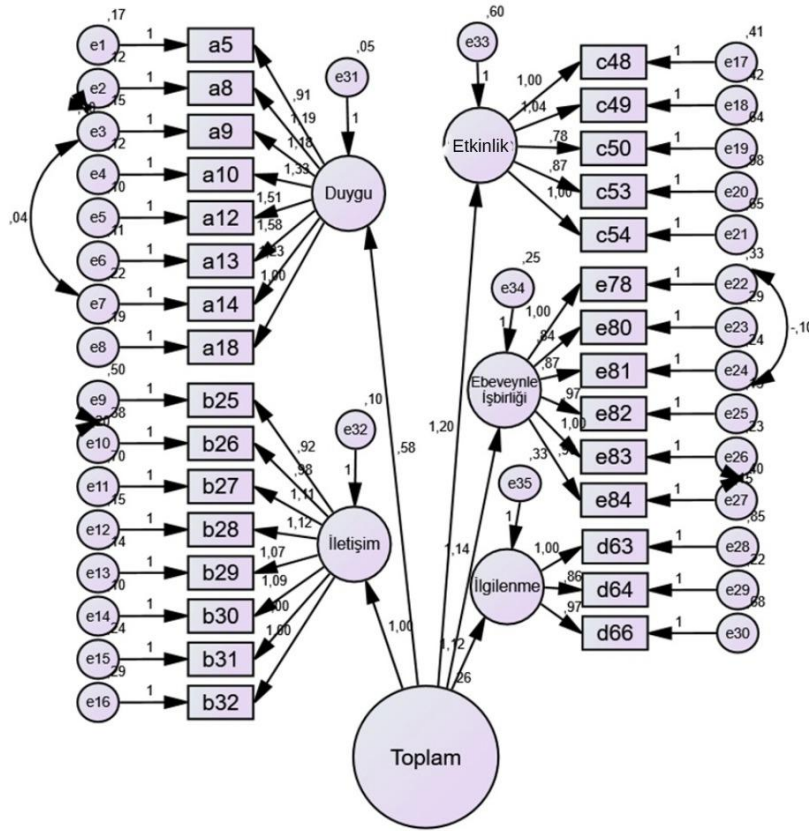
CFI	≥,95	≥,90	,92	“Kabul edilebilir”
-----	------	------	-----	--------------------

(Kaynak: Kurnaz ve Çelikkanat Nas, 2018).

Tablo 5'teki uyum indeksleri incelendiğinde; GFI ve NFI değerlerinin kabul edilebilirlik sınırlarında olduğu, SRMR değerinin mükemmel uyum gösterdiği ve diğer indekslerin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür. Bu bulgular neticesinde, geliştirilen modelin uyum seviyesinin yeterli olduğu sonucuna varılmıştır. Böylece DFA sonucunda 30 maddelik ölçeğin beş alt boyuttan oluştuğunun doğrulandığı söylenebilir.

Şekil 2

Doğrulamalı Faktör Analizi Sonuçları

CMIN=1319,970; DF=395; CMIN/DF=3,342; P=,000; RMSEA=,067; CFI=,921; GFI=,857; NFI=,891; IFI=,921

Ölçekteki Maddelerin Analizi ve Ölçeğin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Geliştirilen ölçeğin madde, alt boyut ve genel puanlarının ayırt etme gücünü tespit etmek amacıyla, alt ve üst %27'lik grupların ortalama puanları karşılaştırmaya tabi tutulmuştur. Alt ve üst %27'lik gruplar arasındaki anlamlı farkların tespit edilmesi, ölçek maddelerinin yüksek düzeyde ayırt edicilik özelliğine sahip olduğunu kanıtlamaktadır (Büyüköztürk, 2012). Ölçeği oluşturan maddelere ait alt ve üst %27'lik grupların puan ortalamalarına ilişkin t-Testi sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6

Ölçeğin Maddelerine İlişkin Üst ve Alt %27'lik Gruplara Göre t-Testi Sonuçları ve Madde Toplam Korelasyonları

Madde	\bar{x}	SS	r	t (üst%27- alt%27) ²	Madde	\bar{x}	SS	r	t (üst%27- alt%27) ²
A5	4,74	,53	,514	9,233*	B32	4,39	,81	,657	12,957*
A8	4,71	,56	,616	9,804*	C48	3,86	1,18	,562	18,827*
A9	4,70	,58	,601	9,839*	C49	3,80	1,22	,580	19,322*
A10	4,65	,60	,603	11,619*	C50	3,82	1,12	,602	18,374*
A12	4,62	,64	,694	12,022*	C53	3,65	1,31	,535	18,618*
A13	4,64	,67	,673	11,682*	C54	3,51	1,28	,555	19,803*
A14	4,66	,65	,552	9,604*	D63	3,76	1,23	,476	16,993*
A18	4,64	,57	,576	12,806*	D64	4,35	,84	,639	15,480*
B25	4,17	,90	,602	13,667*	D66	3,87	1,14	,478	15,080*
B26	4,27	,86	,656	14,436*	E78	4,13	,97	,630	16,599*
B27	4,02	1,08	,570	14,500*	E80	4,28	,85	,613	14,761*
B28	4,46	,78	,729	15,568*	E81	4,31	,83	,633	14,930*
B29	4,43	,75	,667	14,013*	E82	4,32	,85	,669	16,484*
B30	4,46	,73	,733	16,482*	E83	4,23	,91	,664	15,386*
B31	4,36	,78	,665	17,187*	E84	4,26	,94	,606	14,827*

r: Madde toplam korelasyonu, *p<0,01

Tablo 6 incelendiğinde bütün maddeler için madde toplam korelasyon değerlerinin 0,45'ten yüksek olduğu (,478 ile ,733 aralığında) görülmektedir. Ayrıca, tüm maddeler için alt ve üst %27'lik grupların ortalamaları arasındaki karşılaştırmalara ait t istatistiklerinin anlamlı olduğu gözlenmiştir. Bu bulgu, maddelerin ölçek toplam puanıyla güçlü bir ilişki sergilediğini, dolayısıyla ölçeğin iç tutarlılığını destekleyen aynı davranışı ölçme amacına hizmet ettiğini ve ölçülen özellik bağlamında yüksek ayırt etme gücüne sahip olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin alt boyutlarına ve genel toplam puanına yönelik, alt ve üst %27'lik gruplar arasındaki farklılıkları gösteren t-Testi sonuçları Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7

Ölçeğin Alt Boyutlarına ve Genel Toplamına İlişkin Üst ve Alt %27'lik Gruplara Göre t-Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Grup	n	\bar{x}	SS	sd	t	p
	Üst %27	143	4,97	,13	284	14,537	,000

Duygu	Alt %27	143	4,23	,59			
Etkinlik	Üst %27	143	4,87	,22	284	25,885	,000
	Alt %27	143	3,64	,66			
Ebeveynle İş birliği	Üst %27	143	4,71	,40	284	20,388	,000
	Alt %27	143	2,74	,82			
İletişim	Üst %27	143	4,90	,21	284	21,115	,000
	Alt %27	143	3,55	,76			
İlgilenme	Üst %27	143	4,79	,31	284	20,260	,000
	Alt %27	143	3,19	,89			
Ölçek Genel Toplamı	Üst %27	143	4,84	,12	284	33,547	,000
	Alt %27	143	3,47	,47			

Tablo 7 incelendiğinde gerek tüm alt boyutlarda gerekse ölçeğin genel toplam puanında, alt ve üst %27'lik gruplar arasındaki ortalama puan farkının istatistiksel olarak son derece anlamlı olduğu görülmektedir ($p < .001$). Ortalamaların karşılaştırması, bu anlamlı farkın üst %27'lik grubun lehine olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuç, alt boyutların ve ölçeğin genel toplamının ölçülen özellik bakımından yeterli ayırt etme gücüne sahip olduğunu güçlü bir şekilde desteklemektedir. Ölçeğin genel yapısına ve faktörlerine ilişkin Cronbach Alfa iç tutarlılık değerleri Tablo 8'de listelenmiştir.

Tablo 8

Ölçeğin Alt Boyutlarına ve Genel Toplamına İlişkin Güvenirlik Katsayıları

Alt Boyutlar	Cronbach Alpha	Değerlendirme
Duygu	,919	Çok yüksek
Etkinlik	,870	Yüksek
Ebeveynle İş birliği	,918	Çok yüksek
İletişim	,915	Çok yüksek
İlgilenme	,767	Yüksek
Ölçek Genel Toplamı	,944	Çok yüksek

Cronbach Alfa katsayısının yorumlanmasında, 0,60-0,70 aralığı yeterli, 0,70-0,90 aralığı yüksek ve 0,90 ve üzeri değerler çok yüksek güvenilirlik düzeyi olarak kabul edilmektedir (Özdamar, 2016). Tablo 8 incelendiğinde, ölçeğin genel toplamında ölçeğin Cronbach Alpha kat sayısı 0,944 düzeyinde olup oldukça yüksektir. Duygu alt boyutunda, Ebeveynle İş birliği alt boyutunda ve İletişim alt boyutunda da Cronbach Alpha katsayısının çok yüksek olduğu görülmektedir. Etkinlik alt boyutunda ve İlgilenme alt boyutunda da Cronbach Alpha katsayısının yüksek olduğu belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar, ölçekte kalan 30 maddenin yüksek düzeyde geçerli ve güvenilir olduğunu, maddelerin iyi ayırt edicilik sergilediğini ve tümünün ölçeğin bütünüyle uyumlu olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Büyük Ebeveyn-Torun İlişki Ölçeği (BETİÖ) geliştirme çalışmasının ilk aşamasında alan yazın incelemesi yapılmıştır. Büyük ebeveyn-torun ilişkisine yönelik mevcut bilimsel araştırmalar ve bu araştırmalarda kullanılan veri toplama araçları (ölçekler, anketler vb.) detaylıca incelenmiştir. Gerçekleştirilen alan yazın taraması sonucunda, büyük ebeveyn-torun ilişkisinin doğrudan belirlenmesine yönelik geliştirilmiş geçerli ve güvenilir bir ölçme aracına rastlanmamıştır. Alan yazındaki bu boşluğun doldurulması ve büyük ebeveyn-torun ilişkisine yönelik yapılacak çalışmalarda kullanılması amacıyla 84 maddelik taslak bir form geliştirilmiştir.

Hazırlanan ölçek, AFA için 321 ve DFA için 530 katılımcıdan oluşan, toplam 851 kişilik bir örneklem üzerinde uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla, Temel Bileşenler Analizi yöntemine dayalı AFA kullanılmıştır. Analiz öncesinde, örneklem büyüklüğünün faktör analizi için uygun olduğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett Sphericity (Küresellik) Testi ile doğrulanmıştır (KMO=0,937; $X^2_{(435)}=8130,229$; $p<,05$). İlk AFA sonucunda, binişik yük sergileyen, faktörler arası yük farkının 0,10'dan küçük olması nedeniyle 54 madde ölçekten çıkarılmıştır. Kalan maddelerle tekrarlanan AFA neticesinde, 30 maddenin beş faktör altında toplandığı ve bu beş faktörün toplam varyansın %70,236'sını açıkladığı tespit edilmiştir. Yamaç-birikinti grafiği (Screen Plot) analizi de yapıya dair ek bilgi sağlamış; grafiğin eğiliminin, ölçeğin beş temel faktörden oluşması gerektiğini desteklediği anlaşılmıştır. Yapılan analizler sonucunda 30 maddeden oluşan Büyük Ebeveyn-Torun İlişki Ölçeğinin (BETİÖ) şu beş alt boyuttan oluştuğu belirlenmiştir: Duygu Alt Boyutu, Etkinlik Alt Boyutu, Ebeveynle İş Birliği Alt Boyutu, İletişim Alt Boyutu, İlgilenme Alt Boyutu. Bu alt boyutlar:

Duygu Alt Boyutu. Bu alt boyutta büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerinde hissettikleri duyguların belirlenmesine yönelik ifadeler yer almaktadır. Torunlarla vakit geçirmek ve onlarla ilişki kurmak, büyük ebeveynlerin yeni fikirler edinmesine, duygusal paylaşımlar yoluyla kişilik gelişimlerinin zenginleşmesine (Akçay, 2011), kendilerini daha genç hissetmelerine (Sweeting vd., 2005) ve genel olarak mutluluk duygularının artmasına katkı sağlamaktadır (Hazer, 2012). Ayrıca, büyük ebeveynlerin torunlarıyla zaman geçirerek yeniden çocukluk duygusunu yaşama fırsatı buldukları (Yenilmez, 2012) ve torunların onlara hayat tecrübesi, umut, yakınlık, yaşama arzusu, neşe ve sevgi kattıkları belirtilmektedir (Kalliopuska, 1994). Bu durum, torun-büyük ebeveyn ilişkisinin yaşlılık döneminde duygusal doyum ve yaşam enerjisi açısından önemli bir kaynak olduğunu göstermektedir. Ayrıca Stephenson ve Carstensen (2025) yaptıkları çalışmalarında çocukluk döneminde alınan büyük ebeveyn desteğinin (koruma, sevgi, ilgi, bakım gibi) ergenlik sonrası dönemde duygusal iyi-oluş üzerine uzun dönemde pozitif etkilerini ortaya koymaktadır. Xu ve Harrison (2023), araştırmalarında büyük ebeveyn torun ilişkisini incelemişlerdir. Büyük ebeveyn-torun ilişkisindeki yakınlığın varlığı, torunların psikososyal uyum sorunları (duygusal belirtiler, davranış sorunları ve akran sorunları) sergileme olasılığını anlamlı ölçüde azaltan bir koruyucu faktör olarak işlev görmektedir.

Etkinlik Alt Boyutu. Bu alt boyutta büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerinde birlikte yaptıkları etkinlikler ile torunlarına zaman ayırmalarına ilişkin maddeler yer almaktadır. Yapılan araştırmalar, büyük ebeveynlerle dışarıda vakit geçirme ve onlardan hediye alma gibi somut etkileşimlerin, torunların duygusal refah düzeyini ve mutluluk algısını artırdığını göstermektedir. Bu bulgu, kuşaklararası paylaşılan deneyimlerin torunların genel duygusal iyi oluşuna pozitif katkı sağladığına işaret etmektedir (Demiriz ve Arpacı, 2016). Benzer bir bağlamda, Çiftçi (2008) de

büyük ebeveynlerin torunlarıyla kurdukları ilişkiler aracılığıyla yeni düşünceler edindiğini ve karşılıklı duygu alışverişi yeteneklerini geliştirdiğini saptamıştır.

Ebeveynle İş Birliği Alt Boyutu. Bu alt boyutta büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerinde büyük ebeveynlerin torunlarının ebeveynleriyle olan iş birliğine ilişkin maddeler yer almaktadır. Büyük ebeveynlerin torun bakımına yönelik yaklaşımlarının, kendi ebeveynlik dönemlerinde edindikleri deneyimler ve geçmişte benimsedikleri çocuk yetiştirme anlayışlarıyla yakından bağlantılı olduğu görülmektedir. Bazı büyük ebeveynler, çocuklarını yetiştirirken benimsedikleri yöntemlerin torun bakımında da geçerli olduğunu düşünmekte ve benzer stratejileri sürdürmektedir. Bununla birlikte, günümüzde aile yapısı, toplumsal roller ve çocuk yetiştirme anlayışları değiştiği için büyük ebeveynlerin, çocuklarının benimsediği ebeveynlik yaklaşımlarına uyum sağlamaları ve onlarla iş birliği içinde olmaları gerekmektedir. Bu durum, ebeveyn ve büyük ebeveyn arasında karşılıklı anlayış, iletişim ve uyumun önemini vurgulamakta; torunların gelişiminde tutarlı ve destekleyici bir bakım ortamının oluşturulmasına katkı sağlamaktadır (Uğur, 2018).

İletişim Alt Boyutu. Bu alt boyutta büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerinde torunlarıyla iletişimlerinin belirlenmesine yönelik maddeler yer almaktadır. Büyükbabalar ve büyükanneler, torunlarının yaşamlarında önemli bir iletişim ve duygusal destek kaynağı olarak yer almaktadır. Sevgi dolu ve ilgili büyük ebeveynler, torunlarının kendilerini güvende hissetmelerine, sosyal olarak daha aktif olmalarına ve ilişkilerinden memnuniyet duymalarına katkı sağlamaktadır (Mansson, 2013a, 2013b, 2013c, 2014; Mansson vd., 2017). Zhang vd., (2021) yaptıkları çalışmalarının bulguları, bireylerin en sık iletişim kurdukları büyükanne veya büyükbabalarıyla kurdukları iletişim sıklığının, gelecekte yaşlı bireylerle iletişim kurma istekliliğini anlamlı biçimde öngördüğünü göstermektedir. Ayrıca, büyük ebeveynlerle kurulan sık ve olumlu iletişim deneyimlerinin, ilişkisel dayanışmayı ve ortak aile kimliğini güçlendirerek yaşlılara yönelik tutumları dolaylı şekilde iyileştirdiği belirlenmiştir. Buna karşılık, büyük ebeveynin iletişimde uyum sağlamaması ilişkisel dayanışmayı zayıflatmakta; bu durum da ortak aile kimliğinin ve olumlu tutumların azalmasına yol açmaktadır. Genel olarak, bulgular büyük ebeveynlerle kurulan iletişimin, aile dışındaki yaşlı bireylere yönelik tutum ve iletişim davranışlarının şekillenmesinde kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

İlgilenme Alt Boyutu. Bu alt boyutta büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerinde torunlarına karşı gösterdikleri ilgi ve bakıma ilişkin sorular yer almaktadır. Torunları ile ilgilenme rolü, büyük ebeveynlerin yaşamlarında önemli bir anlam ve amaç kaynağı oluşturarak onların duygusal tatmin düzeylerini artırmaktadır (Bullock, 2006; Burton, 1992). Torunlarına yardımcı olma ve onlarla ilgilenme süreci, büyük ebeveynlerde gurur duygusunu güçlendirmekte ve bu durum ödüllendirici bir bakım deneyimi yaşamalarına olanak sağlamaktadır (Pruchno ve McKenney, 2002). Ayrıca, torunlarıyla vakit geçiren büyük ebeveynlerin bu etkileşimden keyif aldıkları, benlik saygılarının yükseldiği ve yaşam doyumlarının arttığı da belirtilmektedir (Özbek Cilasın vd., 2023; Pruchno, 1999).

Ölçekteki alt boyutların ve maddelerin kapsayıcılığı, büyük ebeveyn-torun ilişkisinin daha kapsamlı biçimde incelenebilmesi için yeni bir ölçme aracının geliştirilmesine yönelik gereksinimi ortaya koymaktadır. AFA ile elde edilen beş faktörlü yapının geçerliği (yapı geçerliği), DFA uygulanarak test edilmiştir. İkinci düzey DFA sonuçlarına göre, bu beş faktörlü modelin uyum indeksleri kabul edilebilir düzeydedir. Ayrıca, beş faktörün tek bir üst faktör altında toplandığı ikinci düzey modelin uyum indekslerinin kabul edilebilir çıkması, beş faktörlü yapısı doğrulanmış

bu ölçeğin, ihtiyaç duyulduğunda tek faktörlü bir yapı olarak da kullanılabilceği sonucunu desteklemektedir. DFA sonucunda elde edilen ikinci düzey modelin uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olması, ölçeğin hiyerarşik yapısını doğrulamaktadır. Bu bulgu, kuramsal açıdan beş alt boyutun birbirinden bağımsız yapılar olmakla birlikte, temelde Büyük Ebeveyn-Torun İlişkinin birer yansıması olduğunu göstermektedir. Uygulama açısından bakıldığında bu sonuç iki önemli avantaj sunmaktadır: (1) Araştırmacılar, hedef kitlenin genel Büyük Ebeveyn-Torun İlişkinin düzeyini belirlemek amacıyla ölçekten elde edilen toplam puanı güvenle kullanabilirler. (2) Uygulamacılar bireylerin genel profilini tek bir skorla izleyebilirken, gerekli durumlarda alt boyut puanlarına inerek spesifik Büyük Ebeveyn-Torun İlişki boyutlarını inceleyebilirler.

Büyük Ebeveyn-Torun İlişki Ölçeğinin genel toplamında ölçeğin Cronbach Alpha kat sayısı 0,944 düzeyinde olup oldukça yüksektir. Duygu alt boyutunda, Ebeveynle İş birliği alt boyutunda ve İletişim alt boyutunda da Cronbach Alpha katsayısının çok yüksek olduğu, Etkinlik alt boyutunda ve İlgilenme alt boyutunda ise Cronbach Alpha katsayısının yüksek olduğu belirlenmiştir. Ölçekteki bütün maddeler için madde toplam korelasyon değerlerinin 0,45'ten yüksek olduğu (,478 ile ,733 aralığında) görülmektedir. Ölçekteki tüm maddelere ait madde-toplam korelasyon katsayılarının 0.47 ile 0.73 aralığında olduğu tespit edilmiştir; bu değerlerin tamamının kabul edilebilir alt sınır olan 0.30'un üzerinde olduğu görülmektedir. Alt ve üst %27'lik grupların karşılaştırılması sonucunda hem ölçekteki bütün maddelerin hem de tüm alt boyutların ve ölçek genel toplamının puan ortalamaları arasındaki farkların $p < .01$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu güçlü bulgular, ölçeğin son hali olan 30 maddenin yüksek geçerlik ve güvenilirliğe sahip olduğunu, iyi düzeyde ayırt edicilik sergilediğini ve ölçeğin iç yapısıyla yüksek derecede uyumlu olduğunu kanıtlamaktadır.

Sonuç olarak geliştirilen Büyük Ebeveyn-Torun İlişki Ölçeğinin, beş alt boyut “Duygu Alt Boyutu, Etkinlik Alt Boyutu, Ebeveynle İş Birliği Alt Boyutu, İletişim Alt Boyutu, İlgilenme Alt Boyutu” ve toplam 30 maddeden oluşmaktadır. Büyük Ebeveyn-Torun İlişki Ölçeğinin büyük ebeveynlerin torunlarıyla ilişkilerini belirleyecek geçerli ve güvenilir bir araç olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin her bir alt boyutundan elde edilen toplam puanlar bağımsız olarak analiz edilebileceği gibi, ölçeğin genel toplamından elde edilen nihai puan da tek bir değerlendirme düzeyi olarak kullanıma uygundur. Ölçekteki yüksek toplam puanlar, büyük ebeveynlerin torunlarıyla olumlu ilişki düzeyine sahip olduğunu göstermektedir. Alt boyut puanlarındaki yükseliş, büyük ebeveynlerin o spesifik boyutta torunlarıyla daha olumlu ve yüksek düzeyde ilişki kurduğunu işaret etmektedir. Geliştirilen bu ölçek, büyük ebeveyn-torun ilişkilerini belirleme konusunda çalışma yapacak araştırmacılar için güvenilir bir veri toplama aracı sunarak literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öneriler

Gelecek çalışmalar için temel öneri, geliştirilen Büyük Ebeveyn-Torun İlişki Ölçeğinin (BETİÖ) genellenabilirliğini artırmak amacıyla Türkiye'nin farklı coğrafi, sosyo-ekonomik ve kültürel gruplarında test edilmesini ve boylamsal çalışmalarla ilişkinin dinamik değişiminin incelenmesini içerir. Ayrıca, mevcut araştırmalarda ihmal edilen büyükbabaların rolüne odaklanılması, ilişkiyi daha bütüncül anlamak için ebeveyn ve torunların bakış açılarının da dâhil edildiği çoklu veri setlerinin kullanılması ve büyük ebeveyn-torun ilişkisini etkileyen kültürel normların araştırılması kritik öneme sahiptir. Uygulama düzeyinde ise, Büyük Ebeveyn-Torun İlişki Ölçeğinin (BETİÖ) aile danışmanlığı programlarında etkinlik ölçüm aracı olarak kullanılması, kuşaklar arası iş birliğini artırıcı eğitim programlarının geliştirilmesi ve sosyal

politika yapımcıların büyük ebeveynlerin bakım yükünü hafifletici hizmet modelleri oluşturması tavsiye edilmektedir.

Etik Kurul İzin Bilgisi: Bu araştırma için Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 22 Ağustos 2025 tarihli ve 01-53 sayılı kararı ile etik izin alınmıştır.

Yazar Çıkar Çatışması Bilgisi: Bu çalışmada çıkar çatışması yoktur ve finansman desteği alınmamıştır.

Yazar Katkısı: Yazarlar makaleye eşit katkı sağlamış olduklarını beyan ederler.

Kaynakça

- Akçay, C. (2011). *Yaşlılık kavramlar ve kuramlar*. Kriter Yayınevi.
- Alabay, E., ve Ersal, H. (2022). Problem davranışlarında annelerin ve büyükannelerin tepkilerinin incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 9(1), 120–150.
- Arpacı, F., ve Tezel Şahin, F. (2015). Yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşimine ilişkin görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(1), 231–246. <https://doi.org/10.20296/tsad.04839>
- Awang, P. (2015). *SEM made simple: A gentle approach to learning structural equation modeling*. MPWS Rich Publication.
- Baran, A. G., Kalınkara, V., Aral, N., Baran, G., Akın, G., ve Özkan, Y. (2005). *Yaşlı ve aile ilişkileri: Ankara örneği* (Yayın No: 127). Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- Barschkett, M., Spiess, C. K., & Ziege, E. (2021). *Does grandparenting pay off for the next generations? Intergenerational effects of grandparental care* (Discussion Paper No. 1975). DIW Berlin. <https://ssrn.com/abstract=3945518>
- Berger, E. H., & Riojas-Cortez, M. (2016). *Parents as partners in education: Families and schools working together*. Pearson.
- Bredenkamp, S. (2015). *Erken çocukluk eğitiminde etkili uygulamalar* (H. Z. İnan ve T. İnan, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık. (Orijinal çalışma 2011'de yayımlandı).
- Bullock, K. (2006). Grandfathers raising grandchildren: An exploration of African American kinship networks. *Journal of Health & Social Policy*, 22(3-4), 181–197.
- Burton, L. M. (1992). Black grandparents rearing children of drug-addicted parents: Stressors, outcomes, and social service needs. *The Gerontologist*, 32(6), 744–751.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (17. baskı). Pegem Akademi.
- Cüceloğlu, D. (2016). *İnsan insana* (52. baskı). Remzi Kitabevi.
- Çiftçi, A. (2008). Ailede yaşlı bireyler. *V. Aile Şurası Aile Destek Hizmetleri Bildirileri* içinde. T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/54293ea2369dc32358ee2b25/kutuphane_52__v__aile_s urasi__aile_destek_hizmetleri__bildirileri.pdf
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., ve Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları* (5. baskı). Pegem Akademi.

- Del Boca, D., Piazzalunga, D., & Pronzato, C. (2018). The role of grandparenting in early childcare and child outcomes. *Review of Economics of the Household*, 16(2), 477–512. <https://doi.org/10.1007/s11150-017-9379-8>
- Demiriz, S., ve Arpacı, F. (2016). Okul öncesi dönem çocuklarının büyük ebeveynleri hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 707–726.
- Dere Turmuş, E. ve Kahya Nizam, Ö. (2025). Türkiye'de değişen aile dinamiklerinin boşanma ile oluşan tek ebeveynli aileler üzerinden değerlendirilmesi: Eskişehir örneği. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(6), 395-415.
- Doğan, İ. (2007). *Vatandaşlık, demokrasi ve insan hakları* (6. baskı). Pegem Yayıncılık.
- Gökçearslan-Çifci, E. ve Tören, Z. (2019). Torun bakımı veren büyük ebeveynleri yeniden düşünmek: Sosyal hizmet alanına bir katkı. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(3), 988-1004.
- Gürsoy, F. ve Coşkun, T. (2004). Geniş ailede ve çekirdek ailede yaşayan çocukların aile ortamını algılamalarının incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 15(2), 17-30. <https://izlik.org/JA62FK45ZF>
- Hair, J., Black, W., Babin, B., & Anderson, R. (2014). *Multivariate data analysis*. Pearson Prentice Hall.
- Hallaç, S., ve Öz, F. (2014). Aile kavramına kuramsal bir bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(2), 142–153.
- Harwood, J. (2004). Relational, role, and social identity as expressed in grandparents' personal web sites. *Communication Studies*, 55(3), 300–318.
- Hayslip Jr, B., Smith, G. C., Montoro-Rodriguez, J., Streider, F. H., & Merchant, W. (2017). The utility of the family empowerment scale with custodial grandmothers. *Journal of Applied Gerontology*, 36(3), 320-350.
- Hazer, O. (2011). Ergenlerin büyük ebeveynlerinden beklentilerini etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*, 1(1), 1–22.
- Hazer, O. (2012). Büyük ebeveynlerinin ergenler tarafından algılanan özelliklerini etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 29(1), 1–17.
- Henson, R. K., & Roberts, J. K. (2006). Use of exploratory factor analysis in published research: Common errors and some comment on improved practice. *Educational and Psychological Measurement*, 66(3), 393–416.
- Holladay, S. J., & Seipke, H. L. (2007). Communication between grandparents and grandchildren in geographically separated relationships. *Communication Studies*, 58(3), 281–297. <https://doi.org/10.1080/10510970701518371>
- Horsfall, B., & Dempsey, D. (2011). Grandmothers and grandfathers looking after grandchildren: Recent Australian research. *Family Relationships Quarterly*, 18(2), 10–12.
- Höpflinger, F., Hummel, C., & Hugentobler, V. (2006). *Teenage grandchildren and their grandparents in urban Switzerland* (National Research Programme NRP, 52). Swiss National Science Foundation.

- Işık, A. (2022). *Geçmişte büyükanneleri tarafından bakılan ve bakılmayan okul öncesi çocukların beden kitle indeksi ve beslenme davranışlarının karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Jeon, K. D., & Park, S. J. (2017). Content analysis of the parenting awareness of grandparents raising grandchildren in infancy and early childhood. *Information*, 20(11), 8175–8183.
- Kalliopuska, M. (1994). Relations of retired people and their grandchildren. *Psychological Reports*, 75(3), 1083–1088. <https://doi.org/10.2466/pr0.1994.75.3.1083>
- Keller-Schafer, L. J. (2013). *A phenomenological examination of Lakota (Sioux) grandfather caregivers raising their grandchildren* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Capella University.
- Kibar, B. (2008). *Büyükanneleriyle yetişen ve yetişmeyen 5-6 yaş çocuklarının sosyo-duygusal gelişim düzeyleri, davranış sorunları ile aile işlevlerinin değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3. baskı). Guilford.
- Kurnaz, H., ve Çelikkanat Nas, Ş. (2018). Ortaokul öğrencilerine yönelik eleştirel okuma öz yeterlik ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 11(2), 793–812.
- Mansson, D. H. (2013a). Affectionate communication and relational characteristics in the grandparent-grandchild relationship. *Communication Reports*, 26(1), 47–60. <https://doi.org/10.1080/08934215.2013.798670>
- Mansson, D. H. (2013b). College students' mental health and their received affection from their grandparents. *Communication Research Reports*, 30(2), 157–168. <https://doi.org/10.1080/08824096.2012.763028>
- Mansson, D. H. (2013c). The grandchildren's received affection scale: Examining affectual solidarity factors. *Southern Communication Journal*, 78(1), 70–90. <https://doi.org/10.1080/1041794X.2012.729124>
- Mansson, D. H. (2014). Trust as a mediator between affection and relational maintenance in the grandparent-grandchild relationship. *Southern Communication Journal*, 79(3), 180–200. <https://doi.org/10.1080/1041794X.2014.894555>
- Mansson, D. H. (2015). Developing the ideal grandparent scale: Initial validity and reliability tests. *Journal of Intergenerational Relationships*, 13(3), 207–226. <https://doi.org/10.1080/15350770.2015.1058212>
- Mansson, D. H., Floyd, K., & Soliz, J. E. (2017). Affectionate communication is associated with relational resources in the grandparent-grandchild relationship. *Journal of Intergenerational Relationships*, 15(1), 85–103. <https://doi.org/10.1080/15350770.2017.1294007>
- Moore, T. J., & Asay, S. M. (2007). *Family resource management*. Sage.
- Önol, A. (2013). *Grandparent-grandchild relationships in an aging Turkey: An investigation of intergenerational contact and aging anxiety* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Özbek Cilasın, Y., Kale, M., ve Avcı, A. (2024). Torununa bakım veren ebeveynlerin yaşam doyumlarının incelenmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 1–13.

- Özdamar, K. (2016). *Ölçek ve test geliştirme yapısal eşitlik modellemesi*. Nisan Kitapevi.
- Özpolat, A. (2010). Ailede demokratik sosyalleşme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 5(20), 9-24.
- Öztürk, S., & Hazer, O. (2016). Youth perspectives on intergenerational solidarity in families. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 10(4), 222-232.
- Petter, G. (2009). *Per una verde vecchiaia: La terza età e il "mestiere di nonno"*. Giunti.
- Pruchno, R. (1999). Raising grandchildren: The experiences of black and white grandmothers. *The Gerontologist*, 39(2), 209-221.
- Pruchno, R. A., & McKenney, D. (2002). Psychological well-being of black and white grandmothers raising grandchildren: Examination of a two-factor model. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 57(5), P444-P452.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Atli, S., ve Şahin, B. K. (2015). Okul öncesi dönem: Anne baba tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 972-991.
- Schmid, W. (2018). *Anne baba ve büyükanne büyükbaba olmanın sevinçleri üzerine* (T. Bora, Çev.). İletişim Yayınları. (Orijinal çalışma 2018'de yayımlandı).
- Smith, P. K., Bouna, L., Svensson-Dianellou, Q., & Sciplino, C. (2009). Grandparenting and intergenerational relationships. *UK ISSBD Bulletin*, 2, 27-30.
- Smorti, M., Tschiesner, R., & Farneti, A. (2012). Grandparents-grandchildren relationship. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 895-898.
- Stelle, C., Fruhauf, C. A., Orel, N., & Landry-Meyer, L. (2010). Grandparenting in the 21st century: Issues of diversity in grandparent-grandchild relationships. *Journal of Gerontological Social Work*, 53(8), 682-701. <https://doi.org/10.1080/01634372.2010.516804>
- Stephens, W. N. (1963). *The family in cross-cultural perspective*. Holt, Rinehart & Winston.
- Stephenson, J. M., & Carstensen, L. L. (2025). Grandparent support during childhood is associated with emotional wellbeing in emerging adulthood. *Frontiers in Psychology*, 16.
- Sweeting, H., Ross, N., Hill, M., & Cunningham-Burley, S. (2005). *Grandparents and teen grandchildren: Exploring intergenerational relationships*. ESRC, Centre for Research on Families and Relationships.
- Şahin-Bayraktar, H. G., & Seven, S. (2020). The interrelationship of attachment style, sense of loneliness, and social dissatisfaction in children aged 60-72 months. *Current Psychology*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-00888-w>
- Şahin Yonca, B. K., & Şahin, F. T. (2021). Grandparent-grandchild relationships from the perspectives of grandparents and parents. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 7(16), 568-586.
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı* (M. Baloğlu, Çev. Ed.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Taylan, H. H. (2009). Türkiye'de köy ailesinde aile içi ilişkiler. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 22, 117-138.

- Tezcan, D. (2023). Büyük ebeveyn ve torun açısından aile değerlerinin aktarımı üzerine bir inceleme. *APJEC - Academic Platform Journal of Education and Change*, 6(1), 84-111. <https://doi.org/10.55150/apjec.1254231>
- Thiele, D. M., & Whelan, T. A. (2006). The nature and dimensions of the grandparent role. *Marriage & Family Review*, 40(1), 93–108. https://doi.org/10.1300/J002v40n01_06
- Tuncer, N., Sak, R., ve Şahin Sak, İ. T. (2016). *Aile eğitimi*. Vize Yayıncılık.
- Uğur, S. (2018). Geçmişten günümüze şekillenen çocukluk algısı ve çocuk yetiştirme pratikleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(45), 227-247.
- Uğur, S. B. (2019). Çocuk bakımında büyükannelik ve büyükbabalık: Toplumsal cinsiyet tartışmaları bağlamında nitel bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 3(1), 122–154. <https://doi.org/10.31200/makuubd.532016>
- United Nations. (2019). *World population prospects 2019: Highlights*. Department of Economic and Social Affairs, Population Division.
- Vapur, R. (2006). *4-6 yaş grubu çocuklarının anne-babaları ile büyük anne-büyükbabalarının çocuk yetiştirme tutumlarının sosyo-ekonomik düzeylere göre incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Viguer, P., Meléndez, J. C., Valencia, S., Cantero, M. J., & Navarro, E. (2010). Grandparent-grandchild relationships from the children's perspective: Shared activities and socialization styles. *The Spanish Journal of Psychology*, 13(2), 708-717.
- Weichold, K. (2009). Introduction to inter-generational relationships: Grandparenting. *UK ISSBD Bulletin*, 2, 1.
- Westheimer, R. K., & Kaplan, S. (2000). *Profession: Grands-parents*. Osman Eyrolles.
- Wiscott, R., & Kopera-Frye, K. (2000). Sharing of culture: Adult grandchildren's perceptions of intergenerational relations. *The International Journal of Aging and Human Development*, 51(3), 199–215. <https://doi.org/10.2190/0UY5-MXXP-W81K-VXCU>
- Xu, Y., & Harrison, T. M. (2023). Socioemotional and behavioral problems of grandchildren raised by grandparents: The role of grandparent–grandchild relational closeness and conflict. *Children*, 10(10), 1623. <https://doi.org/10.3390/children10101623>
- Yenilmez, Ç. (2012). Aile ilişkileri. Ç. Yenilmez (Ed.), *Aile yapısı ve ilişkileri içinde* (ss. 20–41). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Zhang, Y. B., Li, S., & Harwood, J. (2021). Grandparent–grandchild communication and attitudes toward older adults: Relational solidarity and shared family identity in China. *International Journal of Communication*, 15, 19-41.

Extended Summary

Introduction

The family is a fundamental social system established through marriage, blood ties, or adoption, in which members share a common living space, culture, and mutual responsibilities. The healthy functioning of this structure is critical to the stability of democratic societies. The

family, which is the primary environment for the protection of individuals, emotional development, and acquisition of social skills, is also a dynamic space where conflict resolution experiences occur and learning to live as a social being takes place. Intergenerational interactions, which are extending due to demographic aging, contribute to the well-being of both generations by increasing the duration and quality of relationships, particularly between grandparents and grandchildren.

The fundamental trend observed in the family structure in Türkiye is structural downsizing, characterized by a shift from the traditional extended family to the nuclear family model; this transformation has altered the traditional roles of grandparents. Socioeconomic changes such as rising global divorce rates, the proliferation of single-parent families, and increased female employment have made grandparents important caregivers in grandchild care. In this context, while grandmothers are more likely to take on grandchild care, the special and positive effects of grandparents on grandchildren's lives highlight their critical role in child development.

A review of the literature on grandparents and grandchildren shows that while many different topics are addressed, such as grandparents caring for their grandchildren, supporting their developmental characteristics in a positive way, and the grandparent-grandchild relationship. However, there is no measurement instrument available specifically for the relationships between grandparents and their grandchildren in Türkiye. No measurement instrument measuring this relationship has been found in studies conducted abroad either. The development of the scale is expected to contribute to filling the gap in the literature regarding the Grandparent-Grandchild Relationship. Therefore, since the aim of this study is to develop the “Grandparent-Grandchild Relationship Scale,” the scale development processes were methodologically followed in the study.

Method

As part of an academic study, the data collection process was initiated by distributing draft scales with consent forms attached to volunteer grandparents via the parents of children attending preschool institutions in Tokat province for validity and reliability analyses of the developed Grandparent-Grandchild Relationship Scale. Analyses regarding the construct validity of the scale were initiated using Exploratory Factor Analysis (EFA) performed with Principal Component Analysis and the Oblimin rotation method. Subsequently, the suitability of the obtained factor structure was tested using Confirmatory Factor Analysis (CFA) via the AMOS program. Scale reliability was determined by calculating Cronbach's Alpha coefficients, and to examine the consistency of the items with the total scores, the difference between the mean scores of the lower and upper 27% groups determined according to the total score was statistically examined.

Findings

The development of the Grandparent-Grandchild Relationship Scale began with the development of a draft form consisting of 84 items, as no valid and reliable instrument for directly measuring this relationship was found in the literature review. The scale was applied to a sample of 851 participants for Exploratory Factor Analysis (EFA) and Confirmatory Factor Analysis (CFA). Before starting the AFA based on Principal Component Analysis to determine construct validity, the KMO and Bartlett's Test results ($KMO=0.937$; $X^2_{(435)}=8130.229$; $p<0.05$) confirmed the appropriateness of the sample size. In the initial analysis, 54 items with cross-loadings were removed from the scale; repeated AFA and scree plot analysis with the remaining items revealed that the scale has a five-factor structure explaining 70.236% of the total variance. As a result, the scale was structured to have five subscales consisting of 30 items: Emotion, Interaction, Cooperation with Parents, Communication, and Caring.

Results and Discussion

Emotion Subscale: This subscale includes statements aimed at determining the emotions felt by grandparents in their relationships with their grandchildren. Interaction Subscale: This subscale includes items related to the activities grandparents engage in with their grandchildren and the time they spend with them. Cooperation with Parents Subscale: This subscale includes items related to the cooperation between grandparents and the parents of their grandchildren in their relationships with their grandchildren. Communication Subscale: This subscale includes items related to determining the communication between grandparents and their grandchildren in their relationships. Caring Subscale: This subscale includes questions related to the interest and care shown by grandparents towards their grandchildren in their relationships.

The comprehensiveness of the subscales and items on the scale demonstrates the vital importance of a new measurement instrument for examining grandparent-grandchild relationships in depth. The validity (construct validity) of the five-factor structure obtained through Exploratory Factor Analysis (EFA) was tested using Confirmatory Factor Analysis (CFA). According to the second-order CFA results, the fit indices of this five-factor model are acceptable. Furthermore, the fact that the fit indices of the second-level model, in which the five factors are grouped under a single higher-order factor, are acceptable, supporting the conclusion that this scale, whose five-factor structure has been confirmed, can also be used as a single-factor structure when needed.